

Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinde Bağırsak Parazitlerinin Dağılımı

Gülnaz ÇULHA¹, Gülay GÜLBOL DURAN², Nizami DURAN³, Asutay CANPOLAT¹

Mustafa Kemal Üniversitesi, Tıp Fakültesi, ¹Parazitoloji Anabilim Dalı, ²Fen Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, ³Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Hatay

ÖZET: Bağırsak parazitleri dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli bir halk sağlığı sorunudur. Çalışmamızda yaşları 16-18 arasında değişen Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu kız öğrencilerinde bağırsak parazitlerinin yaygınlığı araştırılmıştır. Bu amaçla 142 dışkı örneği ve 136 selofanlı lam örneği incelenmiştir. İncelenen dışkı örneklerinin 65 tanesinde (%45,77) bir veya birden fazla parazit saptanmıştır. Dışkı örneklerinde tespit edilen parazitlerin görülme oranları şu şekildedir; *Blastocystis hominis* 63 örnekte (%96,92), *Giardia intestinalis* 2 örnekte (%3,08) saptanmıştır. İncelenen selofanlı lam örneğinin 9 tanesinde (%6,61) *Enterobius vermicularis* saptanmıştır.

Anahtar sözcükler: Bağırsak parazitleri, Hatay, dağılım, kişisel hijyen

The Distribution of Intestinal Parasites in Students of the Mustafa Kemal University School of Health

SUMMARY: Intestinal parasites are an important national health problem in our country as in the rest of the world. In our study, the prevalence of intestinal parasites in female students (aged from 16-18 years) in the Mustafa Kemal University School of Health was investigated. Fecal samples and cellophane tape preparations were used for diagnosis. For this reason 142 fecal samples and 136 cellophane tape preparations were examined. One or more parasites were found in 65 (45.77%) fecal samples. The prevalence of parasites that found in fecal samples is as follows: *Blastocystis hominis* in 63 samples (96.92%) and *Giardia intestinalis* in 2 samples (3.08%). *Enterobius vermicularis* was found in 9 (6.61%) out of 136 cellophane tape preparations.

Key words: Intestinal parasites, Hatay, prevalence, personal hygiene.

GİRİŞ

İnsandan insana bulaşan direkt temasla bulaşabilen parazitler toplu yaşanan ortamlarda daha sık görülmektedir. Özellikle okullar, çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, kışlalar gibi toplu yaşanan yerlerde yeterli kontrolün yapılması gerekmektedir. Yapılan araştırmalara göre bağırsak parazitleri daha çok çocukluk yaş gruplarında görülmekte ve özellikle çocuklarda beslenme bozuklukları, bedensel ve zihinsel gelişme bozuklukları ve çevreye uyum sorunları yaratmaktadır (12).

Bağırsak parazitlerinin oluşturduğu enfeksiyonlar gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkeler de önemli bir sağlık problemidir. Ülkemizin ılıman bir iklimde bulunması, ekonomik koşulların ve toplumun eğitim seviyesinin düşük olması, büyük bir alt yapı eksikliği-

nin bulunması ve halkımızın yeteri kadar parazit enfeksiyonları hakkında bilgilendirilmemesi bağırsak parazit enfeksiyonlarının ülkemizdeki yaygınlığının en önemli nedenlerindedir (4, 5, 11).

Bağırsak parazitlerinde bulaşma fekal-oral yolla olup, insandan insana doğrudan veya besin yoluyla parazit yumurta ve kistlerinin alınması ile gerçekleşmektedir (5). Özellikle toplu yaşanan yerlerde gerek kişisel gerek çevresel hijyenin yeterli bir şekilde uygulanamaması bulaşımı kolaylaştırmaktadır. Bağırsak paraziti enfeksiyonları özellikle çocuklarda malnutrisyon, malabsorbsiyon, zihinsel ve sosyal uyum bozukluğuna neden olabilmektedir (8). Çevre koşulları ve iklim gibi bazı faktörler bazı parazitlerin daha yaygın, bazılarının ise hiç görülmemesine neden olur. İnsandan insana direkt temasla bulaşabilen parazitler ise toplu yaşanan ortamlarda daha sık görülebilmektedir.

Çalışmamızda Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulunda okuyan kız öğrencilerde bağırsak parazitlerinin dağılımını ve bağırsak parazitlerinden oluşan enfeksiyonlara karşı bilgilendirmeyi amaçladık.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmamız, 8 Ocak - 22 Mart 2004 tarihleri arasında yapılmıştır. Yaşları 16-18 arasında değişen Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu kız öğrencilerine konu ile ilgili olarak bilgi verildi. Her öğrenciye ikişer adet selofanlı lam ve % 10'luk formol içeren, kapaklı cam şişeleri dağıtıldı (3).

Toplam 142 öğrenciden alınan dışkı örneklerine yoğunlaştırma yöntemi uygulandı. Örneklerden lügol ile en az iki preparat hazırlanarak, önce 10X daha sonra 40X büyütme ile tüm saha sistemik olarak taranmış ve bağırsak parazitleri araştırılmıştır.

BULGULAR

İncelenen 142 dışkı örneğinin 65 tanesinde (%45,77) bir veya birden fazla parazit saptanmıştır. Dışkı örneklerinde tespit edilen parazitlerin görülme oranları şu şekildedir; *Blastocytis hominis* 63 örnekte (%96,92), *Giardia intestinalis* 2 örnekte (%3,08) saptanmıştır (Tablo 1). İncelenen selofanlı lam örneğinin 9 tanesinde (%6,61) *Enterobius vermicularis* saptanmıştır (Tablo 2).

Tablo 1. Parazitlerin kendi içinde dağılımı.

Parazitler	Parazit saptanan	
	Sayı	%
<i>G.intestinalis</i>	2	3,08
<i>B.hominis</i>	63	44,3
Toplam	65	45,7

Tablo 2. Selofan bant inceleme sonuçları.

Parazit	Var Sayı (%)	Yok Sayı (%)	Toplam (%)
<i>E.vermicularis</i>	9 (6,61)	127 (93,3)	136 (100)

TARTIŞMA

Yurdumuzun ılıman iklim kuşağında olması, uygun olmayan çevre koşullarının olması, sağlık hizmetlerinin yeterli olmayışı, sanitasyon bozukluğu gibi faktörler çeşitli barsak parazitlerinin yerleşmesine olanak sağlamaktadır.

Bağırsak parazitlerinden ileri gelen enfeksiyonlar dünyada ve ülkemizde enfeksiyon hastalıkları arasında ilk sırayı almaktadır (1). Dünyada ve ülkemizde bağırsak parazitlerinin dağılımı inceleyen değişik bölgelerle ilgili birçok yayın bulunmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin önemli bir sağlık sorunu olan parazitler hastalıklarının yayılışında çevre koşulları ve sosyoekonomik faktörlerin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Malatya merkezine bağlı sosyoekonomik durumu düşük olan Tecde yöresinde 5-15 yaş grubu 301 çocuktan alınan selofanbant preparatı ve dışkı incelemesi yapıldığında sıklık sırasına göre 55 çocukta (%18,3) *Ascaris lumbricoides*, 45 inde (%15) *Trichurus trichura*, 28 çocukta (%9,3) *Entamoeba coli*, 25'inde *Giardia intestinalis* saptanmıştır.

Tanrıverdi ve ark. (12) Adana merkez Yüreğir İlçesindeki Bir Lisede Bağırsak Parazitlerini araştırmasında sosyoekonomik düzeyi düşük olan çocukların okuduğu bir lisede 15-18 yaş grubu çocuklarda 266 çocuğun dışkı ve selofanbantları incelenmiş, selofanbantların 89'unda (%33,46) *Enterobius vermicularis*, dışkı örneklerinin ise 88'inde (%33,09) farklı türden parazite raslamışlardır.

Sivas ta Ataş ve ark (3) Sivas yetiştirme yurdunda barınan, yaşları 13-18 arasında değişen toplam 56 erkek öğrencinin dışkı ve selofanbantlarını incelemişler, dışkı örneklerinin 7 sinde (%12,5) bağırsak parazitine raslamışlar, selofanbant örneklerinin 20 sinde (%35,57) parazit saptamışlardır.

Aynı araştırmacı 2004 yılında kız öğrenci pansiyonunda yapılan çalışmada 15-18 yaş arası 61 lise öğrencisinin 12'sinde (%19,7) bağırsak parazitleri saptamışlardır (4). Selofan-bant yöntemiyle incelenen 61 örnekten 5'inde (%8,2) *Enterobius vermicularis* saptanmışlardır.

Aşçı ve ark. tarafından 1997 yılında Elazığ Harput Çocuk Yuvasında yapılan 13-18 yaş grubunda 81 çocukta, dışkı örneklerinde %49,4, selofanbant örneklerinde %77,8, dışkı ve selofanbant örnekleri birlikte, %70 oranda parazit saptamışlardır (2).

Doğan ve ark. tarafından 1998 yılında Eskişehir Yetiştirme Yurdunda 12-18 yaş arası kız çocuklarında yapılan çalışmada, 37 dışkı örneği incelenmiş %5,4 oranında bağırsak parazitine rastlamışlardır. Bu grupta selofanbant yöntemi uygulanmamıştır (7).

Sarıaslan ve ark. tarafından Ekim 1997 tarihinden Ocak 1998'e kadar Niğde Kız Sabancı Yurdu öğrencilerine ait 188 dışkı örneği bağırsak parazitleri yönünden incelenmişlerdir. Yaşları 17-25 arasında değişen öğrencilerin 33 (%17,5)'ünde enfeksiyon saptamışlardır. Saptanan bütün parazitlerin 28 (%14,89)'i helmint, 6 (%3,19)'sı protozoondur. Parazitlerin türlere göre dağılımı; *Ascaris lumbricoides* %11,7, *Trichuris trichiura* %2,65, *Enterobius vermicularis* %1,6, *Taenia saginata* %1,06, *Entamoeba histolytica* %2,12 ve *Giardia intestinalis* %1,06 şeklindedir (10).

Oğuztürk ve arkadaşları tarafından Sivas'ta yapılan çalışmada 2100 dışkı örneği ve 1965 selofan bant preparatı incelenmişlerdir. Dışkı örneklerinin 244'de (%11,6), selofan bant preparatlarının 77'sinde (%3,9) bir veya daha fazla türde bağırsak paraziti saptamışlardır (9).

Direkel ve ark. tarafından Malatya merkezindeki değişik yaş ve sosyoekonomik gruplarda bağırsak parazitlerinin dağılımını araştırmak amacıyla 233'ü kadın 299'u erkek toplam 532 kişi bağırsak parazitleri yönünden incelemişlerdir. Dışkı örneklerinin 287 (%53,9) kişide bir veya birden fazla bağırsak paraziti saptamışlardır. Bu parazitlerin yaş, cinsiyet, aile geliri ve okuduğu okulun şehre olan uzaklığına göre dağılımları incelendiğinde: 6-10 yaş grubunda (%23), erkeklerde (E/K=1.22), aylık

geliri daha az olan ailelerde ve kenar mahalle okulunda okuyan çocuklarda daha sık görüldüğü, ayrıca, sosyoekonomik düzeyi düşük okulda okuyan öğrencilerde bir veya daha fazla parazit tespit edilenlerin oranının daha fazla olduğu tespit etmişlerdir (8).

Zeyrek ve ark. tarafından Şanlıurfa İli Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı 12-18 yaş grubu çocukların kaldığı sabancı Kız Yetiştirme Yurdunda toplam 32 kız öğrenciden 10 (%31,2)'unda *Enterobius vermicularis* yumurtaları görülmüştür (16). Bizim çalışmamızda incelenen 142 dışkı örneğinin 65 tanesinde (%45,77) bir veya birden fazla parazit saptanmıştır. İncelenen 136 selofan bant preparatının 9 tanesinde (%6,61) *Enterobius vermicularis* tespit edilmiştir.

Özellikle toplu yaşanan yerlerde birbirleriyle yakın temasta olan çocukların parazit hastalıklarına yakalanma riski daha fazladır. İnsana doğrudan veya besin yoluyla kistlerin aktarılması özellikle kreş, huzurevi, cezaevi, yuva gibi toplu yaşanan yerlerde daha da artmaktadır. Çalışmamızda, incelenen 142 dışkı örneğinin 65 (%45,77)'inde parazit oranı saptadık. Alınan 136 selofanbant örneklerinin 9'unda (%6,61) *Enterobius vermicularis* yumurtaları saptadık. Çalışmada elde edilen sonuçlar yurdumuzda özellikle doğu illerimizdeki toplu yaşanan bu yaş grubundaki çalışmalarla uyumlu bulundu.

Çalışmamızın, bu yaş grubunda ilimizde yapılmış ilk araştırma olması nedeniyle bundan sonraki çalışmalara katkısı olacağını düşünmekteyiz. Ancak araştırmaların yanı sıra toplu yaşanan yerlerde gerekli eğitimin verilmesi, parazit hastalıklarının azalmasında önemli bir faktör olduğunun unutulmaması gerekmektedir.

Sonuç olarak, her yaş ve sosyo-ekonomik düzeydeki toplumlarda parazit hastalıkları ve onların oluşturduğu enfeksiyonlar görülebilmektedir. Bulaşmada temel faktörlerin başında kişisel hijyen ve temizlik koşulları gelmekte ve bu konuda sürekli eğitimler verilmesinin faydalı olacağı düşüncesindeyiz.

KAYNAKLAR

1. Altıntaş N, Yolasığmaz A, Yazar S, Şakru N, Karacasu F, Akısü Ç, 1996. Gerenköy'de barsak parazitleri araştırılması. *T Parazitol Derg*, 20(1): 83-86.
2. Aşçı Z, Seyrek A, Kizirgil A, Yılmaz M, 1997. Harput çocuk yuvasındaki 13-18 yaş grubu çocuklarda parazitolojik araştırma. *T Parazitol Derg*, 21(2): 169-171.
3. Ataş AD, Alim A, Aygan Ç, Ataş M, Vural H, Dikçal H, Polat Ö, Taşdemir H, 2004. Sivas Gazi Lisesi kız yatılı pansiyonunda kalan öğrencilerde bağırsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 28(4): 218-220.
4. Ataş A, Alim A, Vural H, Aygan Ç, Kahraman Ö, 1998. Sivas yetiştirme yurdu çocuklarında kopro-parazitolojik bir çalışma. *T Parazitol Derg*, 22(2): 147-150.
5. Aydemir M, 1996. İstanbul'da bir laboratuardaki on yıllık bağırsak parazitleri inceleme sonuçları. *T Parazitol Derg*, 20(1): 91-96.
6. Demirci M, Kaya S, Demirdal T, Arıdoğan Cicioğlu B, 2003. Bağırsak parazitizonda tuvalet eğitimi ve temizliğin önemi. *T Parazitol Derg*, 27(3): 211-213.
7. Direkel Ş, Özerol İH, Bayraktar MR, 2002. Malatya merkezinde bağırsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 26 (1): 52-55.
8. Doğan N, Akgün Y, 1998. Eskişehir yetiştirme yurdunda bağırsak parazitleri prevalansı. *T Parazitol Derg*, 22(3): 282-286.
9. Gültekin B, Zekioglu A, Ek RO, Temoçin S, Ertuğ S, 2003. Kapalı havuzda yüzme sporu yapan çocuklarda bağırsak parazitlerinin araştırılması. *T Parazitol Derg*, 27(3): 207-210.
10. Oğuztürk H, Çeliksöz A, Değerli S, Özçelik S, 2001. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarı'na bir yıl içerisinde başvuran hastalarda bağırsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 25(2): 151-154.
11. Sarıaslan Y, Doganay M, Türmen H, 2001. Niğde Sabancı Kız Yurdu'nda kalan öğrencilerde bağırsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 25(1): 66-68.
12. Tanrıverdi S, Özcan K, 1998. Adana Merkez Yüreğir ilçesindeki bir lisede bağırsak parazitlerinin araştırılması *T Parazitol Derg*, 22(3): 287-281.
13. Taşçı S, 1994. Manisa Halk Sağlığı Laboratuvarları'nda 1989-1993 yılları arasında saptanan barsak parazitlerinin epidemiyolojik olarak değerlendirilmesi. *T Parazitol Derg*, 18(4): 452-455.
14. Yorumaz M, Durmaz R, Saygı G, 1997. Malatya İli Tecde yöresinde 5-15 yaş grubu çocuklarda parazit sıklığı ve buna çevresel faktörlerin etkisi. *T Parazitol Derg*, 21(2): 153-158.
15. Yılmaz H, Cesur Y, Özkaya E, Gödekmerdan A, Gül A, 1997. Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarı'na başvuran 0-13 yaş grubu çocuklarda barsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 21(4): 387-390.
16. Zeyrek F, Özbilge H, Zeyrek CD, 2003. Şanlıurfa Çocuk Yuvası ve Yetiştirme Yurdu'nda bağırsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 27(2): 133-135.